

XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

Time: 2½ hours

Ntsengo wa timaraka: 100

-
1. Papila leri ri avanyisiwile hi swiyenge SWIMBIRHI

XIYENGE XA A: MATSALWA – NOVHELE NA NTLANGU (60)

**XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO
LEHA NA SWO KOMA (40)**
 2. Eka xiyenge xa A, u languteriwa ku hlamula tsalwa RIN'WE ntsena leri nga na swivutiso swa MUNE.
 3. Eka xiyenge xa B, u languteriwa ku hlamula swivutiso swimbirhi ntsena. XIN'WE xa xitshuriwa xa xitsalwambiko xo koma na XIN'WE xa xitsalwambiko xo leha.
 4. Sungula ku hlamula xivutiso XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji yintshwa.
 5. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka) u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo na mahikahatelo.
-

XIYENGE XA A MATSALWA – NOVHELE NA NTLANGU**NOVHELE****MULUNGUNTIMA – TH KHOSA****SWILERISO**

- Hlawula tsalwa RIN'WE leri u ri dyondzeke (Novhele kumbe Ntlangu).
- Tsalwa rin'wana na rin'wana ri na swivutiso swa MUNE, hlamula swivutiso hinkwaswo swa tsalwa leri u ri hlawuleke.

XIVUTISO XA 1 XIKAMBELANTWISISO

Hlaya ntshaho lowu landzelaka hi vukheta, kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

Hlongwane a nga vileli hi nchumu. U le ku vulavuleni a ri yexe. U vulavulela ehenhla.
 A swi twali kahle kambe marito ya vacheke, Mlambo, Chavalala na Nyeleti a va twala.
 A pfa a huwelela vito ra Xingovenana. Ku pfa ku ku whi, onge a ku na munhu!
 Ya ta ya ta fika maphorisa.

- 1.1 Nsatimuni u kumile Hlongwane ehofisini ya yena a ri karhi a tivulavulela yexe. Xana i yini lexi a xi endla Hlongwane a vulavula a ri yexe? (1)
- 1.2 Hi byihi vuxaka bya Mathebula na Hlongwane? (1)
- 1.3 Xana Nyeleti na Chavalala va khumbeka njhani etimhakeni leti ta cheke? (4)
- 1.4 Loko maphorisa ma fika laha Hlongwane a ri kona ma fike ma endla yini? (2)
- 1.5 Xana u nga vula yini hi vumunhu bya Chavalala? (2)
- 1.6 Hlongwane mhaka ya cheke a yi nga ha n'wi nyiki ku rhula. Boxa swilo swimbirhi leswi a swi endleke ku endla leswaku a va na ku rhula. (2)
- 1.7 Xana swiendlo swa Hlongwane eka tsalwa swa khorwisa ke? Seketela nhlamulo ya wena. (1)
- 1.8 Hikokwalaho ka yini Hlongwane a katsa na vito ra Mlambo loko a ri karhi a vulavulela. (2)

[15]

XIVUTISO XA 2 XIKAMBELANTWISISO

- 2.1 Tsala swilo swinharhu leswi endleke leswaku Brooks a tshova ntwanano wa yena na Hlongwane wo thola Mathebula ePPE. (3)
- 2.2 Loko Mathebula a ri munghana wa wena, xana a wu ta n'wi tsundzuxa yini mayelana na ku tshika ka yena ntirho. (2)
- 2.3 Kombisa lewaku i ntirho wa muxaka muni lowu Jerico a tirha wona, naswona a ta hi kwihi loko a nga si tirha *eGraphics Advertising*? (3)
- 2.4 Hi mitila leyi nga hundziki mune, hlamusela vumunhu bya Nsatimuni. (4)
- 2.5 Xana u nga vula yini hi vutomi bya Chavalala. (1)
- 2.6 Vula hi swona kumbe a hi swona, kutani u seketela nhlamulo ya wena. Louisa a ri matsalana wa le *Graphics Advertising* laha Mathebula a a tirha kona. (2)

[15]**XIVUTISO XA 3 XIKAMBELANTWISISO**

Hlaya ntshaho lowu nga laha hansi, kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

"Mina Hlongwane a ndzi n'wi tsundzuxa masiku hinkwawo," ku vula Mukhari. "Se hi yini leyi nga humelela tiko hinkwaro ri lo nhwi."

"Vusiwana bya kona," Ku vula Nsatimuni. '*Shame!*' I mhangu ku tilavela!" Ku vula Sasavona." I vulungu bya yini? Mavondzo ni makwanga? Ku engetela Nyeleti. "Inxi," i Nsatimuni yoloye.

- 3.1 Xana swimunhuhatwa leswi vulavulaka laha henhla a swi ri kwihi naswona a ku lo humelela yini hi Hlongwane ku kala swi vulavula hi ndlela leyi. (2)
- 3.2 Boxa leswi Mukhari a tsundzuxa Hlongwane swona masiku hinkwawo. (2)
- 3.3 Xana ximunhuhatwankulu eka tsalwa leri ra Mulunguntima i mani? Seketela. (2)
- 3.4 Mbangu i tindhawu hinkwato eka tsalwa laha timhaka ti humelelaka kona, leswi swi katsa nkarhi na tinguva. Hlamusela leswaku eEurope na le Tzaneen eka OK kona a ku humelela yini? (2)
- 3.5 Mavulavulelo ya Nsatimuni, Nyeleti na Sasavona ma paluxa matitwelo yo karhi hi Hlongwane. Xana i matitwelo ya njhani? (1)
- 3.6 Xana swa fanela leswaku loko munhu a dyohile a yisiwa ejele tanihi Hlongwane? Seketela nhlamulo ya wena. (1)

[10]

XIVUTISO XA 4 XITSALWANA

Hlaya ntshaho lowu landzelaka kutani u hlamula xivutiso lexi nga ehansi ka wona.

"Phela mina a ndzi ximunhwamunhwana. Ndzi dya na valungu mina. Ndzi tiviwa hi valungu. Mali? Mina mali a hi xiphiso, *my problem is not to get money, my problem is how to use it.*"

A vula hi ku kukumuxamakatl. "Hambi swi ri va-Ephraim Chavalala leswiya swi fambaka swi mi xisetela hi ku famba swi etlela lomu tihodela swi dya mali ya feme, swa losa laha ka mina. Mufana xo taniya xi tiva yini?"

Hi ku pfuniwa hi ntshaho lowu nga laha henhla, paluxa vumunhu bya Hlongwane hi ku hetiseka.

[20]

60 wa timaraka

XIYENGE XA B SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA**XIVUTISO XA 5 XITSALWAMBIKO XO LEHA****SWILERISO**

- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka **150 – 200** wa marito.

Tidyondzo ta manguva lawa, ti lava vuxokoxoko byo tala, ndlela yo olova yo byi fikelela i ku nghena eka inthanete. Leswi vulaka leswaku u fanele ku va na '*Laptop*' kumbe selulafoni ya ximanguva lawa. Tsalela malume wa wena papila u n'wi kombela leswaku a ku xavela *laptop*.

[30]**XIVUTISO XA 6 XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA****SWILERISO**

- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka **120 – 150** wa marito.

Hahani wa wena u hundzile emisaveni, kutani tsala matimu ya yena lawa u nga ta ma hlaya hi siku ro n'wi veka endlwini ya yena yo hetelela.

[10]

40 wa timaraka

Ntsengo hinkwawo: 100